

Weronika Ślęzak-Tazbir

Odczuwanie miasta.

**Socjologia zmysłów jako nowa perspektywa
w badaniach miejskich w kontekście
socjologii życia codziennego**

EUROREG, 23 stycznia 2014

Socjologia życia codziennego

- Współczesna refleksja socjologiczna coraz częściej koncentruje się wokół tego, co potoczne i powszechne. Niektórzy badacze twierdzą, że jest wręcz moda na codzienność - a ona owocuje licznymi badaniami, które dotyczą wszelkich zjawisk społecznych i kulturowych, z którymi stykamy się w naszej codzienności.
- Antropologia i socjologia coraz częściej stawiają sobie pytania o to, w jaki sposób kategoria „codzienności” autonomizuje się i zyskuje charakter podmiotowy, oraz jak może się wkomponować we współczesne systemy pojęciowe humanistyki stając się pojęciem kluczowym

Socjologia codzienności cd.

- *Socjologia codzienności traktuje najbardziej serio intuicję, która uparcie przewija się przez całą historię antropologii filozoficznej i socjologii, że mianowicie człowiek jest „istotą społeczną”(…) (Sztompka 2007: 371).*
- *Socjologia codzienności analizuje to, co Zbigniew Herbert nazwał poetycko „przestrzenią międzyludzką” a więc siecią wielokierunkowych relacji między jednostkami. Taka sieć to inaczej pole jednostkowo - społeczne, nieustannie zmienne i płynne, znajdujące się w procesie nieustannego stawania się(...) (Sztompka 2007: 372).*
- *Socjologia codzienności ma w zamyśle zajmować się zwyczajnym codziennym życiem ludzi, obejmując całokształt życia społecznego. Całokształt życia społecznego, to całokształt sytuacji, przez które ludzie przechodzą w swoim życiu codziennym (Collins 2004: 45).*

Przedmiot badań socjologii codzienności

- W odniesieniu do przedmiotu badań, socjologia codzienności postuluje skupianie się na szeroko rozumianej kategorii codzienności, obejmującej między innymi problematykę życia miejskiego, konsumpcji, pracy, podróży, czasu wolnego, zmysłów i emocji, czy też naszego uczestnictwa w popkulturze oraz postępującej mediatyzacji codzienności.
- Socjologia codzienności to ujęcie koncentrujące się na wieloaspektowej egzystencji *everymana*, jego „życiu z innymi i w obecności innych” i całego jego otoczenia (Sztompka, Bogunia-Borowska 2008: 24).

Jakie problemy układów terytorialnych może badać socjologia codzienności?

- Działania społeczne
- Zmianę społeczną
- Przestrzeń społeczną
- Przestrzeń działań – przestrzeń miejska, przestrzeń regionalna, przestrzeń globalna, przestrzeń wirtualna
- Tożsamość miejsca i mieszkańców
- Jakość życia

Jakie cechy układów terytorialnych może badać socjologia codzienności?

- Dźwięki, smaki, zapachy
- Krajobrazy
- Kulturę
- Zachowania

Socjologia życia codziennego a rozwój regionalny – czyli o jakości i atrakcyjności życia w różnych miejscach z różnych względów

- Miasto
- Jakość
- Kultura
- Tożsamość

Miasto jako miejsce – między topofilią a topofobią

*Przestrzeń jest w zachodnim świecie powszechnie przyjętym symbolem wolności. Przestrzeń stoi otworem, sugeruje przyszłość i zachęca do działania (...). Zamknięta i uczłowieczona przestrzeń staje się **miejscem**. W porównaniu z przestrzenią, miejsce jest spokojnym centrum ustalonych wartości. Istotom ludzkim potrzebne jest zarówno miejsce, jak i przestrzeń.*

*Miejsce to **bezpieczeństwo**, przestrzeń to **wolność**: przywiązani jesteśmy do pierwszego i tęsknimy za drugim. Nie ma lepszego miejsca niż dom (Tuan, 1987).*

- **MIASTO – MIEJSCE, W KTÓRYM CHCE SIĘ ŻYĆ, MIESZKAĆ I PRACOWAĆ?**

Socjologia zmysłów i jej fundatorzy

- **GEORG SIMMEL** – twórca socjologii formalnej jako pierwszy zwrócił uwagę na dystans społeczny powstający na skutek różnic zapachowych (Simmel, *Sociologie* 1908, s. 658)
  - *zmysł powonienia można określić jako zmysł dysocjacyjny, nie tylko dlatego, że przekazuje znacznie więcej bodźców odpychających niż pociągających. Szok węchowy narasta wprost proporcjonalnie do liczności masy, w jakiej się znajdujemy. Z tej racji wysubtelnienie kultury wiedzie do indywidualizującej izolacji. Możliwość gromadzenia się na świeżym powietrzu (gdzie nie grożą przykrości zapachowe przyp. WST) miała wpływ na rodzaj kontaktów społecznych w krajach południowych* (G. Simmel, *Socjologia zmysłów w: Most i drzwi*, Warszawa 2006, s. 203)
  - *osobisty kontakt między warstwami wykształconymi i robotniczymi, tak często postulowany ze względu na współczesną ewolucję społeczną, zbliżenie obu światów, „z których jeden nie wie, jak żyje ten drugi”, nawet jeśli ludzie wykształceni uznają je za etyczny ideał - załamuje się po prostu na nieprzezwyciężalnej barierze wrażeń węchowych* (G. Simmel, *Socjologia zmysłów w: Most i drzwi*, Warszawa 2006, s. 200)

.

Kultury różnią się w znacznej mierze w kwestii czynienia użytku z różnych zmysłów, jak również co do sposobów, w jakie odnoszą swój aparat poznawczy do nich. Doznanie zmysłowe jest tak bogate, że nie ma ani jednostki ani kultury, która byłaby w stanie korzystać z niego w całości: każda musi dokonać selekcji i wtórnego opracowania. W ramach danej kultury doświadczenia zmysłowe są porządkowane: jedna będą święte inne zabronione, te dopuszczalne tamte erotyczne, niektóre mogą okazać się magiczne.

Owa kulturowo zróżnicowana „organizacja sensorium” to zadanie dla socjologii zmysłów.

Dziedzina ta mogłaby badać budowę systemu sensorycznego w danych społeczeństwach i ich kulturach, mogłaby zajmować się poszczególnymi zmysłami, pytając np.. O wspomnienia czy wyobrażenia gustatoryczne, kinetyczne, czy olfaktoryczne

Problem socjologii zmysłów?

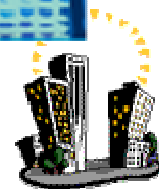
Zasadnicza rama epistemologiczna: jak badać kultury i społeczeństwa operujące innym systemem zmysłowym, mając własny za granicę swego poznania?

Jak możemy nauczyć się „myśleć węchem” albo „słuchem”, by wkroczyć w świat np. ludów Polinezji lub ludzi głuchych?

„Socjologia zmysłów krytykuje „wizualny redukcjonizm” Zachodu. Odmienne kultury w różny sposób organizują mapę swojego sensorium, ów porządek nie jest statyczny i historycznie niezmienny, w ramach danego społeczeństw mogą występować znaczne różnice w odbiorze danych zmysłowych wśród członków różnych grup” (Sendyka 2011)

Zapach jako cecha układu terytorialnego budująca tożsamość miejsca i ludzi

Osmosocjologia – w kręgu znaczeń wyraźnych, lecz nieuchwytnych

- **OSM-, OSMO-** w złożeniach: zapach, woń; osm. gr. *osmē* 'zapach'
- **Osmologia:** nauka o woniach i substancjach pachnących.
- **OSMOSOCJOLOGIA** - socjologia zapachów – perspektywa teoretyczna i badawcza związana z wpływem zapachów na zróżnicowane sfery życia społecznego, zwłaszcza dystanse, styczności i stosunki społeczne (Szczepański M.S., Tazbir W., 2007)

Miejskie pachnidło

- "W epoce, o której mowa, miasta wypełniał wprost niewyobrażalny dla nas, ludzi nowoczesnych, smród. Ulice śmierdziały łajnem, podwórza śmierdziały uryną, klatki schodowe śmierdziały przegniłym drewnem i odchodami szczurów, kuchnie – skisłą kapustą i baranim łojem; w nie wietrzonych izbach śmierdziało zastarzałym kurzem, w sypialniach – nieświeżymi prześcieradłami, zawilgłymi pierzynami i ostrym, słodkawym odorem nocników. Z kominków buchał smród siarki, z garbarni smród żrących ługów, z rzeźni smród zakrzepłej krwi. Ludzie śmierdzieli potem i nie praną garderobą; z ust cuchnęło im zepsutymi zębami, a z żołądków odbijało im się cebulą, a ich ciała, jeżeli nie były już całkiem młodzieńcze, wydzielały woń starego sera, skwaśniałego mleka i obrzękłych, zrakowaciałych tkanek. Śmierdziało od rzeki, śmierdziało na placach, śmierdziało w kościołach, śmierdziało pod mostami i w pałacach. Chłop śmierdzał tak samo jak kapłan, czeladnik tak samo jak majstrowa, śmierdziała cała szlachta, ba – nawet król śmierdzał, śmierdzał jak drapieżne zwierzę, a królowa śmierdziała jak stara koza, latem i zimą. Albowiem w osiemnastym wieku nie położono jeszcze kresu rozkładowej robocie bakterii, toteż nie było takiej ludzkiej działalności, czy to konstruktywnej, czy to niszczycielskiej, nie było takiego przejawu kiełkującego albo ginącego życia, któremu by nie towarzyszył smród.

I, rzecz jasna, najbardziej śmierdziało w Paryżu, Paryż bowiem był największym miastem Francji (Süskind 2006:5)".

Miasto w perspektywie osmosocjologicznej

- Zapach jako element kreujący tożsamość miejsca i mieszkańców
- Zapach jako czynnik fragmentujący i segmentujący przestrzeń miejską i mieszkańców (miejskie dominanty zapachowe i aromaty poszczególnych miejskich obszarów)
- Prywatyzacja zapachowa (olfaktoryczne zawłaszczanie przestrzeni – stacje benzynowe, cukiernie, piekarnie)

HOTELS

LOVELY TYPICAL
SEVILLIAN HOUSES

WITH SMELL OF
ORANGE BLOSSOM
AND ROSEMARY

Przykłady geograficznych archetypów zapachowych

- Afryka – zapach pustyni
- Liban – zapach cedru
- Londyn – zapach mgły
- Wenecja – smród kanałów
- Chorwackie Hvar – wyspa lawendowa
- Sri Lanka (Ceylon) - zapach herbaty
- Obidos Portugalia - zapach kakao

Badania wśród studentów UŚ

Śląskie dominanty zapachowe
– albo nuty głowy:

Spaliny

Dym z komina

Hałdy

Brud

Odory i topofobia

- Nieprzyjemny zapach, który występuje w otoczeniu źródeł zanieczyszczeń powietrza, jest przyczyną skarg ludności na jakość środowiska. Jest kojarzony z wystąpieniem zagrożenia zdrowia. Źródła emisji odorów są bardzo powszechne. Można do nich zaliczyć obiekty przetwórstwa rolno-spożywczego, obiekty komunalne, obiekty hodowlane i szereg innych. Typowe źródła to:
- ubojnie,
- przetwórnictwo odpadów zwierzęcych (działalność bardzo uciążliwa dla atmosfery, a jednocześnie niezbędna ze względu na dbałość o sanitarno-higieniczny stan środowiska),
- przetwórnictwo odpadów rybnych (uzasadnienie istnienia j.w),
- wiele zakładów przemysłu spożywczego (palarnie kawy, browary, suszarnie warzyw, gorzelnie, mleczarnie),
- zakłady celulozowo-papiernicze,
- zakłady tytoniowe,
- cukrownie, wytwórnie mąki ziemniaczanej,
- odlewnie,
- zakłady utylizacji odpadów,
- oczyszczalnie ścieków,
- kompostownie,
- wielkostatne ферmy hodowlane,
- zbiorniki gnojowicy,
- przydomowe szamba.

Desserts		€	Snacks		€	Boulet		€	Kipnuggets		€	Dranken		€
Hot chocolate	1.00		Chips	1.20		Mexican	1.20		Kipnuggets	1.20		Coke	2.10	
Hot chocolate	1.30		Chips	1.50		Mexican	1.50		Kipnuggets	1.50		Coke light / zero	2.10	
Hot chocolate	1.50		Chips	1.80		Mexican	1.80		Kipnuggets	1.80		Spa (fruit)	2.10	
Hot chocolate	1.80		Chips	2.10		Mexican	2.10		Kipnuggets	2.10		Spa (lemon)	2.10	
Hot chocolate	2.10		Chips	2.40		Mexican	2.40		Kipnuggets	2.40		Fanta	2.10	
Hot chocolate	2.40		Chips	2.70		Mexican	2.70		Kipnuggets	2.70		Ice tea	2.20	
Hot chocolate	2.70		Chips	3.00		Mexican	3.00		Kipnuggets	3.00		Minute meal	2.20	
Hot chocolate	3.00		Chips	3.30		Mexican	3.30		Kipnuggets	3.30		Sir	2.20	
Hot chocolate	3.30		Chips	3.60		Mexican	3.60		Kipnuggets	3.60				
Hot chocolate	3.60		Chips	3.90		Mexican	3.90		Kipnuggets	3.90				
Hot chocolate	3.90		Chips	4.20		Mexican	4.20		Kipnuggets	4.20				
Hot chocolate	4.20		Chips	4.50		Mexican	4.50		Kipnuggets	4.50				
Hot chocolate	4.50		Chips	4.80		Mexican	4.80		Kipnuggets	4.80				
Hot chocolate	4.80		Chips	5.10		Mexican	5.10		Kipnuggets	5.10				
Hot chocolate	5.10		Chips	5.40		Mexican	5.40		Kipnuggets	5.40				
Hot chocolate	5.40		Chips	5.70		Mexican	5.70		Kipnuggets	5.70				
Hot chocolate	5.70		Chips	6.00		Mexican	6.00		Kipnuggets	6.00				
Hot chocolate	6.00		Chips	6.30		Mexican	6.30		Kipnuggets	6.30				
Hot chocolate	6.30		Chips	6.60		Mexican	6.60		Kipnuggets	6.60				
Hot chocolate	6.60		Chips	6.90		Mexican	6.90		Kipnuggets	6.90				
Hot chocolate	6.90		Chips	7.20		Mexican	7.20		Kipnuggets	7.20				
Hot chocolate	7.20		Chips	7.50		Mexican	7.50		Kipnuggets	7.50				
Hot chocolate	7.50		Chips	7.80		Mexican	7.80		Kipnuggets	7.80				
Hot chocolate	7.80		Chips	8.10		Mexican	8.10		Kipnuggets	8.10				
Hot chocolate	8.10		Chips	8.40		Mexican	8.40		Kipnuggets	8.40				
Hot chocolate	8.40		Chips	8.70		Mexican	8.70		Kipnuggets	8.70				
Hot chocolate	8.70		Chips	9.00		Mexican	9.00		Kipnuggets	9.00				
Hot chocolate	9.00		Chips	9.30		Mexican	9.30		Kipnuggets	9.30				
Hot chocolate	9.30		Chips	9.60		Mexican	9.60		Kipnuggets	9.60				
Hot chocolate	9.60		Chips	9.90		Mexican	9.90		Kipnuggets	9.90				
Hot chocolate	9.90		Chips	10.20		Mexican	10.20		Kipnuggets	10.20				
Hot chocolate	10.20		Chips	10.50		Mexican	10.50		Kipnuggets	10.50				
Hot chocolate	10.50		Chips	10.80		Mexican	10.80		Kipnuggets	10.80				
Hot chocolate	10.80		Chips	11.10		Mexican	11.10		Kipnuggets	11.10				
Hot chocolate	11.10		Chips	11.40		Mexican	11.40		Kipnuggets	11.40				
Hot chocolate	11.40		Chips	11.70		Mexican	11.70		Kipnuggets	11.70				
Hot chocolate	11.70		Chips	12.00		Mexican	12.00		Kipnuggets	12.00				
Hot chocolate	12.00		Chips	12.30		Mexican	12.30		Kipnuggets	12.30				
Hot chocolate	12.30		Chips	12.60		Mexican	12.60		Kipnuggets	12.60				
Hot chocolate	12.60		Chips	12.90		Mexican	12.90		Kipnuggets	12.90				
Hot chocolate	12.90		Chips	13.20		Mexican	13.20		Kipnuggets	13.20				
Hot chocolate	13.20		Chips	13.50		Mexican	13.50		Kipnuggets	13.50				
Hot chocolate	13.50		Chips	13.80		Mexican	13.80		Kipnuggets	13.80				
Hot chocolate	13.80		Chips	14.10		Mexican	14.10		Kipnuggets	14.10				
Hot chocolate	14.10		Chips	14.40		Mexican	14.40		Kipnuggets	14.40				
Hot chocolate	14.40		Chips	14.70		Mexican	14.70		Kipnuggets	14.70				
Hot chocolate	14.70		Chips	15.00		Mexican	15.00		Kipnuggets	15.00				
Hot chocolate	15.00		Chips	15.30		Mexican	15.30		Kipnuggets	15.30				
Hot chocolate	15.30		Chips	15.60		Mexican	15.60		Kipnuggets	15.60				
Hot chocolate	15.60		Chips	15.90		Mexican	15.90		Kipnuggets	15.90				
Hot chocolate	15.90		Chips	16.20		Mexican	16.20		Kipnuggets	16.20				
Hot chocolate	16.20		Chips	16.50		Mexican	16.50		Kipnuggets	16.50				
Hot chocolate	16.50		Chips	16.80		Mexican	16.80		Kipnuggets	16.80				
Hot chocolate	16.80		Chips	17.10		Mexican	17.10		Kipnuggets	17.10				
Hot chocolate	17.10		Chips	17.40		Mexican	17.40		Kipnuggets	17.40				
Hot chocolate	17.40		Chips	17.70		Mexican	17.70		Kipnuggets	17.70				
Hot chocolate	17.70		Chips	18.00		Mexican	18.00		Kipnuggets	18.00				
Hot chocolate	18.00		Chips	18.30		Mexican	18.30		Kipnuggets	18.30				
Hot chocolate	18.30		Chips	18.60		Mexican	18.60		Kipnuggets	18.60				
Hot chocolate	18.60		Chips	18.90		Mexican	18.90		Kipnuggets	18.90				
Hot chocolate	18.90		Chips	19.20		Mexican	19.20		Kipnuggets	19.20				
Hot chocolate	19.20		Chips	19.50		Mexican	19.50		Kipnuggets	19.50				
Hot chocolate	19.50		Chips	19.80		Mexican	19.80		Kipnuggets	19.80				
Hot chocolate	19.80		Chips	20.10		Mexican	20.10		Kipnuggets	20.10				
Hot chocolate	20.10		Chips	20.40		Mexican	20.40		Kipnuggets	20.40				
Hot chocolate	20.40		Chips	20.70		Mexican	20.70		Kipnuggets	20.70				
Hot chocolate	20.70		Chips	21.00		Mexican	21.00		Kipnuggets	21.00				
Hot chocolate	21.00		Chips	21.30		Mexican	21.30		Kipnuggets	21.30				
Hot chocolate	21.30		Chips	21.60		Mexican	21.60		Kipnuggets	21.60				
Hot chocolate	21.60		Chips	21.90		Mexican	21.90		Kipnuggets	21.90				
Hot chocolate	21.90		Chips	22.20		Mexican	22.20		Kipnuggets	22.20				
Hot chocolate	22.20		Chips	22.50		Mexican	22.50		Kipnuggets	22.50				
Hot chocolate	22.50		Chips	22.80		Mexican	22.80		Kipnuggets	22.80				
Hot chocolate	22.80		Chips	23.10		Mexican	23.10		Kipnuggets	23.10				
Hot chocolate	23.10		Chips	23.40		Mexican	23.40		Kipnuggets	23.40				
Hot chocolate	23.40		Chips	23.70		Mexican	23.70		Kipnuggets	23.70				
Hot chocolate	23.70		Chips	24.00		Mexican	24.00		Kipnuggets	24.00				
Hot chocolate	24.00		Chips	24.30		Mexican	24.30		Kipnuggets	24.30				
Hot chocolate	24.30		Chips	24.60		Mexican	24.60		Kipnuggets	24.60				
Hot chocolate	24.60		Chips	24.90		Mexican	24.90		Kipnuggets	24.90				
Hot chocolate	24.90		Chips	25.20		Mexican	25.20		Kipnuggets	25.20				
Hot chocolate	25.20		Chips	25.50		Mexican	25.50		Kipnuggets	25.50				
Hot chocolate	25.50		Chips	25.80		Mexican	25.80		Kipnuggets	25.80				
Hot chocolate	25.80		Chips	26.10		Mexican	26.10		Kipnuggets	26.10				
Hot chocolate	26.10		Chips	26.40		Mexican	26.40		Kipnuggets	26.40				
Hot chocolate	26.40		Chips	26.70		Mexican	26.70		Kipnuggets	26.70				
Hot chocolate	26.70		Chips	27.00		Mexican	27.00		Kipnuggets	27.00				
Hot chocolate	27.00		Chips	27.30		Mexican	27.30		Kipnuggets	27.30				
Hot chocolate	27.30		Chips	27.60		Mexican	27.60		Kipnuggets	27.60				
Hot chocolate	27.60		Chips	27.90		Mexican	27.90		Kipnuggets	27.90				
Hot chocolate	27.90		Chips	28.20		Mexican	28.20		Kipnuggets	28.20				
Hot chocolate	28.20		Chips	28.50		Mexican	28.50		Kipnuggets	28.50				
Hot chocolate	28.50		Chips	28.80		Mexican	28.80		Kipnuggets	28.80				
Hot chocolate	28.80		Chips	29.10		Mexican	29.10		Kipnuggets	29.10				
Hot chocolate	29.10		Chips	29.40		Mexican	29.40		Kipnuggets	29.40				
Hot chocolate	29.40		Chips	29.70		Mexican	29.70		Kipnuggets	29.70				
Hot chocolate	29.70		Chips	30.00		Mexican	30.00		Kipnuggets	30.00				
Hot chocolate	30.00		Chips	30.30		Mexican	30.30		Kipnuggets	30.30				
Hot chocolate	30.30		Chips	30.60		Mexican	30.60		Kipnuggets	30.60				
Hot chocolate	30.60		Chips	30.90		Mexican	30.90		Kipnuggets	30.90				
Hot chocolate	30.90		Chips	31.20		Mexican	31.20		Kipnuggets	31.20				
Hot chocolate	31.20		Chips	31.50		Mexican	31.50		Kipnuggets	31.50				
Hot chocolate	31.50		Chips	31.80		Mexican	31.80		Kipnuggets	31.80				
Hot chocolate	31.80		Chips	32.10		Mexican	32.10		Kipnuggets	32.10				
Hot chocolate	32.10		Chips	32.40		Mexican	32.40		Kipnuggets	32.40				
Hot chocolate	32.40		Chips	32.70		Mexican	32.70		Kipnuggets	32.70				
Hot chocolate	32.70		Chips	33.00		Mexican	33.00		Kipnuggets	33.00				
Hot chocolate	33.00		Chips	33.30		Mexican	33.30		Kipnuggets	33.30				
Hot chocolate	33.30		Chips	33.60		Mexican	33.60		Kipnuggets	33.60				
Hot chocolate	33.60		Chips	33.90		Mexican	33.90		Kipnuggets	33.90				
Hot chocolate	33.90		Chips	34.20		Mexican	34.20		Kipnuggets	34.20				
Hot chocolate	34.20		Chips	34.50		Mexican	34.50		Kipnuggets	34.50				
Hot chocolate	34.50		Chips	34.80		Mexican	34.80		Kipnuggets	34.80				
Hot chocolate	34.80		Chips	35.10		Mexican	35.10		Kipnuggets	35.10				
Hot chocolate	35.10		Chips	35.40		Mexican	35.40		Kipnuggets	35.40				
Hot chocolate	35.40		Chips	35.70		Mexican	35.70		Kipnuggets	35.70				
Hot chocolate	35.70		Chips	36.00		Mexican	36.00		Kipnuggets	36.00				
Hot chocolate	36.00		Chips	36.30		Mexican	36.30		Kipnuggets	36.30				
Hot chocolate	36.30		Chips	36.60										

Miejskie nuty serca

Najczęstsze wskazania:

- Tychy – drożdże i chmiel
- Radzionków – chleb
- Trzebinia, Czechowice – Dzierżycie – ropa
- Piekary Śląskie - hałdy
- Zabrze – zapach piwa
- Świętochłowice – smród Rawy
- Katowice – smród podwórek i Rawy, smród dworca kolejowego

1/2 LITRA PIWA ZAWIERA 25 GRAMÓW CZYSTEGO ALKOHOLU ETYLOWEGO.

SPRZEDAŻ ALKOHOLU OSOBOM DO LAT 18 JEST PRZESTĘPSTWEM

Stolica
polskiego
piwa

1/2 LITRA PIWA ZAWIERA 25 GRAMÓW CZYSTEGO ALKOHOLU ETYLOWEGO.

NAWET TAKA ILOŚĆ SZKODZI ZDROWIU KOBIEC W CIAŻY I JEST NIEBEZPIECZNA DLA KIEROWCÓW

Stolica
polskiego
piwa

MAKU STERA

Polskie smrodki

- Kłopoty z ustawą odorową
(wielu zaangażowanych w ustawodawcze działania twierdzi, że ustawa ta wchodzi w konflikt z interesem biznesu i zahamuje rozwój wielu gmin)

Nie ma bezpośredniego udokumentowania dowodów szkodliwości odorów (tak jak dla substancji wykazujących działanie toksyczne), są natomiast niebudzące wątpliwości dowody pośrednie:

- Obniżają komfort życia.
- Wywołują, co potwierdzono w badaniach ankietowych, nasilenie takich niekorzystnych objawów psychosomatycznych jak: rozdrażnienie, bóle głowy, nudności, trudności z koncentracją, utrata łaknienia, trudności z zasypianiem i szereg innych niekorzystnych objawów. Ich niekorzystne działanie jest zbliżone do działania hałasu.
- Obniżają atrakcyjność turystyczną miejscowości narażonych na ich oddziaływanie.
- Fakt występowania zanieczyszczeń odorotwórczych obniża atrakcyjność terenów, w tym ich cenę.

Miejskie getta zapachowe – zapach jako narzędzie przemocy symbolicznej w przestrzeni miejskiej

- Zapach biedy i bogactwa
- Stereotypy:
  - Murzyn śmierdzi
  - Żyd śmierdzi czosnkiem
- „Co tu u diabła tak czosnkiem zalatuje panie Klejn? (...)jak te kanale Żydy cisną się na **Krakowskie Przedmieście**! Nie mógłby to parch, jeden z drugim, pilnować się **Nalewek** albo **Świętojerskiej**?”

Prus B. *Lalka T I.*, Warszawa 1969 PIW, s. 214

Zapach jako element kształtujący poczucie bezpieczeństwa

„Najlepiej mi robi, kiedy wsiedę w taksówkę
i pojedę do Tiffany’ego. To od razu działa na
mnie kojąco. Ten spokój i ta wytworność. Tam
nie może się stać człowiekowi nic bardzo złego,
między tymi uprzejmymi, ładnie ubranymi
ludźmi, w tym ślicznym zapachu srebra i
krokodylowych portfeli”

Capote T. Śniadanie u Tiffany’ego, 1972, s. 36

Przestrzeń pachnąca biedą

SYMBOLICZNE I REALNE ZAWŁASZCZANIE PRZESTRZENI W PERSPEKTYWIE OSMOSOCJOLOGICZNEJ

- Ofensywy zapachowe albo miejscy arbitrzy elegancji (dyskretny zapach perfum, woń cygar Cohiba czyli dyskretny urok burżuazji)
- Defensywy zapachowe albo miejskie „skunksy” (zbyt obfite użycie perfum, naftalina, brak higieny, nikotyna, tytoń, marihuana)
- Grodzenie miasta: targ rybny, targ kwiatowy, targ bawełny *made in China*, targ herbaciany na Sri Lance, libijski targ garncarski
- Marketing zapachowy – wywieranie wpływu na konsumentów w celu skłonienia ich do zakupu określonych produktów (sztuczny zapach czekolady przed sklepem z cukierkami, zapach kawy przed kawiarnią itp.)

Identyfikacja z krajobrazem

- Krajobraz wiejski, morski, czy górski – przestrzeń traktowana szerzej niż miejsce jest równie ważnym elementem wpływającym na poczucie tożsamości
- Związek z krajobrazem jako hamulec czy szansa rozwoju? (rybacy, górale, jeziorzanie, leśnicy, eskimosi, nomadzi itp.)

Podsumowanie, czyli o potrzebie socjologicznej refleksji nad rozwojem układów terytorialnych

*„Miasto ma (...) strzec uważnego
i cierpliwego czekania
na to - co- przychodzi,
a więc jego powołaniem
jest gościnność”.*

/Tadeusz Sławek/

Tak dla gościnności, ale jak?

1. Kształtowanie *topofilii* wśród autochtonów:

- Dialog społeczny z mieszkańcami - badania surveyowe nad percepcją przestrzeni miejskiej
- Tworzenia map mentalnych – doskonały sposób na odkrycie „landmarków” odbieranych pozawzrokowo
- Kształtowanie dźwięków, smaków, zapachów – działania minimalizujące uciążliwości

2. Rozwój

- Nowoczesny marketing miejski odwołujący się do zmysłów miasta – kształtowanie tożsamości w oparciu o zmysły – przykład Cieszyna: *Miasto pachnące magnolią*
- Odkrywanie zmysłowych kapitałów miejskich przed przybyszami – potencjalnymi inwestorami i turystami